

SOCIAL ONTOLOGI

Från sedlar och cocktailpartyn till företag och mänskliga rättigheter

Föreställ dig ett fotografi av Lyndon B. Johnson som svär presidenteden. Den scen som fotografiet avbildar kan beskrivas dels på en fysisk nivå, och dels på en samhällelig nivå. Enligt en beskrivning i rent fysiska termer är det en biologisk man som håller upp sin hand och utstöter vissa ljud eller läten. Om vi däremot skiftar perspektiv till den samhälleliga nivån är det *medborgaren* Lyndon B. Johnson som *svär presidenteden* och därmed blir *president* med alla de *rättigheter* och *skyldigheter* som detta medför. Det faktum att Lyndon B. Johnson var USA:s president, eller det faktum att Magdalena Andersson är Sveriges finansminister är exempel på institutionella fakta, det vill säga fakta som är beroende av ett samhälle, eller mer precist, institutioner för att existera.

Institutionella fakta intar en central plats inom forskningsfältet social ontologi som bland annat söker besvara frågor som: Hur är institutionella fakta möjliga? Vad är deras natur?

Mer generellt behandlar detta snabbt växande forskningsfält den sociala verklighetens metafysik, exempelvis genom att försöka förstå naturen hos händelser som den franska revolutionen, entiteter som nationer, och institutioner som privat egendom eller monarki, liksom sociala grupper och kollektiv handling. Relaterade frågeställningar berör: Hur, eller i kraft av vad, existerar sociala och institutionella fakta? Vilka grundläggande kategorier behöver vi för att förklara sociala och institutionella fakta? Hur passar dessa in i vår naturvetenskapliga världsbild? Kan vi *upptäcka* sociala fakta (trots att de är skapade av oss och i en mening bara finns för att vi tror att de finns)? Hur ska vi analysera kollektiv handling? Vad skiljer en social grupp från en samling individer?

Jag avser att här presentera ett inflytelserikt svar på frågan – vad är ett institutionellt faktum? – samt viktig kritik mot detta svar i form av tre centrala invändningar. Genom kritiken vill jag även visa på hur fältet social ontologi utvecklats från att analysera avsiktliga och relativt enkla fenomen (exempelvis sedlar) till oavsiktliga och mer komplexa fenomen (exempelvis sociala strukturer). Med andra ord kommer jag

också att skissera några viktiga teman i hur fältet utvecklats från den första analysen av institutionella fakta till att täcka in alltmer av vår sociala verklighet.

I det första avsnittet presenterar jag John Searles analys av institutionella fakta där han besvarar frågan – vad är ett institutionellt faktum? – med: ”Klassen av existerande statusfunktioner är identisk med klassen av institutionella fakta” (1999, s. 138). I avsnitt två lyfter jag fram tre centrala invändningar mot denna analys som också lett till nyutvecklingar inom fältet. Den första invändningen innebär att Searles teori inte kan göra reda för *abstrakta sociala objekt* såsom företag och den amerikanska författningen, medan den andra invändningen innebär att teorin inte kan göra reda för *opaka typer av sociala fakta*, det vill säga, typer av fakta som medlemmar i ett samhälle inte känner till att de existerar, exempelvis det faktum att ekonomin befinner sig i recession. Implikationen av båda dessa invändningar är att teorin har begränsad förklaringskraft. Den tredje invändningen innebär att så kallade *hedersbetygande statusfunktioner*, exempelvis att någon är en hedersdoktor eller en skönhetsdrottning, utgör ett motexempel mot Searles analys av institutionella fakta. Existensen av hedersbetygande statusfunktioner pekar nämligen på att det finns institutionella fakta som har en status men ingen funktion i Searles mening, vilket innebär att klassen av institutionella fakta inte är identisk med klassen av existerande statusfunktioner.

De här invändningarna ligger delvis till grund för att sociala ontologer kommit att analysera alltmer av den sociala verkligheten, och några teman som berör denna utveckling, exempelvis opaka typer av sociala fakta och olika typer av normativitet, diskuteras i avsnitt tre och fyra. I avsnitt fem avslutar jag med att identifiera några av de riktningar varpå fältet expanderat och fortsätter att expandera.

1. KOLLEKTIV INTENTIONALITET, KONSTITUTIVA REGLER, OCH TILDELANDE AV FUNKTION

1989 publiceras Margaret Gilberts bok *On Social Facts* där hon söker besvara en av sociologins klassiska frågor – vad är ett socialt faktum? – genom att utveckla en teori om plurala subjekt. Gilbert är tydlig med att hennes teori behandlar grundläggande frågor och begrepp inom samhällsvetenskaperna. Searle delar Gilberts fascination för fundamentet för samhällsvetenskaperna och 1995 publicerar han sin *The Construction of Social Reality* som bygger vidare på hans forskning inom medvetande-

filosofi och språkfilosofi (1983, 1969). Det är i denna bok han utvecklar sin analys av institutionella fakta, en analys som fått mycket stort genomslag och som bidragit till att etablera social ontologi som ett separat forskningsfält. Teorin har även diskuterats utanför filosofin, exempelvis av ekonomer (de Soto 2008, D'Andrade 2006).

För att besvara frågorna – hur är institutionella fakta möjliga och vad är deras natur? – argumenterar Searle bland annat för följande teser:

- (SF) Klassen av existerande statusfunktioner är identisk med klassen av institutionella fakta. (Searle 1999, s. 138)
- (SP) Samhället har en enkel underliggande logisk/begreppslig struktur som kan representeras av formeln: "X räknas som Y i kontext C". (Searle 1999, kap. 4; 2006, s. 15–16)

Jag benämner den första "Tesen om statusfunktioner" och den andra "Tesen om samhällets princip". För att klargöra vad teserna innebär inleder jag med en förklaring av de tre grundläggande begrepp (kollektiv intentionalitet, konstitutiva regler, funktioner) som Searle utgår ifrån, och relationen mellan dem.

Det första begreppet är *kollektiv intentionalitet* som innebär att vi delar ett intentionalt tillstånd med andra, såsom en trosföreställning, och ofta också uppvisar ett samarbetsbeteende. Kollektiv intentionalitet intar en central plats i flera teorier om den sociala verkligheten, exempelvis konstitueras institutioner delvis av kollektiv intentionalitet i både Searles och Raimo Tuomelas teorier, och Gilbert refererar till "joint commitment" (hennes tolkning av kollektiv intentionalitet) som den sociala atomen. Att analysera kollektiv intentionalitet är således viktigt för att bättre förstå institutioner och institutionella fakta, liksom sociala grupper. Detta har också gett upphov till ett separat forskningsfält om hur kollektiv handling, och baserat på dessa analyser, hur *kollektivt ansvar* ska analyseras. I debatten om kollektiv handling är en central utmaning att förklara vad som menas med att *dela* ett intentionalt tillstånd. Så, vad innebär det att dela ett intentionalt tillstånd och hur ska kollektiv handling förstås?

Vissa exempel på kollektiva handlingar innebär att en *representant* för gruppen utför handlingen, medan andra exempel innebär att gruppen utför handlingen H. Det är den senare typen av exempel som är föremål för de flesta analyser. Christopher Kutz beskriver problemet med kollektiv handling så här:

”Russell och Whitehead skrev *Principia Mathematica*”. Denna mening är förbryllande, för den är sann som en sammansatt sats men dess konjunkter är falska. Det är falskt att Russell skrev *Principia*, för han hjälpte enbart till att skriva den; och likaså för Whitehead. Kanske borde vi säga att gruppen, ’Russell och Whitehead’, skrev *Principia*. Men grupper består inte av något annat än sina medlemmar, så hur kan gruppen ’Russell och Whitehead’ ha gjort något som varken Russell eller Whitehead gjorde? Detta är utmaningen för kollektiv handling: att överbrygga klyftan mellan de påstående som är sanna för gruppen och de påstående som är sanna om dess medlemmar. (Kutz 2000, s. 1–2, min övers.)

Vi kan se de föreslagna svaren på hur denna klyfta ska överbryggas på en skala från svagare till allt starkare positioner i meningen att positionerna förutsätter olika mycket. Den första positionen är *individualistisk* i den meningen att den innebär både ontologisk och begreppslig individualism; enbart individer existerar och dessa individers kollektiva intentioner kan reduceras till individuella intentioner och ömsesidiga trosföreställningar. En vanlig invändning som riktas mot den individualistiska positionen är att den inte förmår att fånga kollektiv handling i denna starkare mening. Searle argumenterar emot den individualistiska positionen genom att först ta följande analys som ett exempel på en individualistisk position:

En agent A som är medlem i en grupp ”we-intends” att göra X om och endast om:

1. A har intentionen att göra sin del av X.
2. A tror att förutsättningarna för framgång råder; framförallt tror han att de andra medlemmarna i gruppen kommer (eller åtminstone förmodligen kommer) att göra sin del av X.
3. A tror att det finns en ömsesidig trosföreställning bland medlemmarna i gruppen om att de förutsättningar för framgång som anges i punkt 2 råder. (Searle 2002, s. 93, min övers.)

Därefter argumenterar han för att en agent kan uppfylla alla villkoren ovan utan att ha en kollektiv intention genom följande motargument:

Alla medlemmar i en avgångsklass har studerat Adam Smiths teori om den osynliga handen och var och en av dem formar en intention att hjälpa mänskligheten genom att handla i enlighet med sitt egenintresse.

1. A har intentionen att handla i sitt egenintresse utan att ta hänsyn till

någon annan, och därmed avser han att göra sin del i att hjälpa mänskligheten.

2. A tror att förutsättningarna för framgång råder. Framförallt tror han att de andra medlemmarna av hans avgångsklass också kommer att handla i enlighet med sitt egenintresse och därmed hjälpa mänskligheten.

3. Eftersom A vet att hans klasskamrater utbildades i samma själviska ideologi som han själv, så tror han att det finns en ömsesidig trosföreställning bland medlemmarna i hans grupp att var och en kommer att fortsätta att handla i enlighet med sitt egenintresse och att detta kommer att hjälpa mänskligheten. (Searle 2002, s. 94, min övers.)

Villkoren kan alltså uppfyllas utan att det finns en "vi-intention" (*we-intention*).

Den andra positionen, och den vanligast förekommande, är en *blandform* i den meningen att den består av ontologisk individualism och begreppslig holism; enbart individer existerar men dessa individers kollektiva intentioner går inte att reducera till individuella intentioner och ömsesidiga trosföreställningar (*mutual beliefs*), antingen för att innehållet i intentionen har irreducibelt kollektivt innehåll (Bratman) eller för att det är en separat typ av intention (Searle). Michael Bratmans analys av "shared intention" har haft stor påverkan på fältet:

Vi har en intention att *J* om och endast om:

1. (a) Jag har en intention att *vi J* och (b) du har en intention att *vi J*;
2. Jag har en intention att *vi J* i enlighet med och på grund av 1a, 1b, och "meshing subplans" av 1a och 1b, och du har en motsvarande intention;
3. 1 och 2 är allmänt känt mellan oss. (Bratman 1999, s. 121, min övers.)

En central invändning mot Bratmans analys, framförd av bland andra Björn Petersson (2007), är att den är cirkulär. Målet är att förstå vad en kollektiv handling är, men i analysen av kollektiv handling refererar Bratman till just kollektiv handling. Mer precist, ett nödvändigt villkor för en kollektiv handling är att innehållet i deltagarnas avsikter är irreducibelt kollektivt. Dessa attityder hänvisar alltså till en kollektiv handling. Bratman förstår kollektiv handling i termer av att parterna har en "shared intention", vilken analyseras som att varje individ har en intention av typen "Jag har intentionen att *vi J*". Men innehållet i denna intention, "*vi J*", refererar till en kollektiv handling, som just förutsätter en "shared intention". Cirkulariteten kan undvikas om "*vi J*" tolkas be-

greppsligt individualistiskt, i likhet med den första positionen, men då adderar de individuella intentionerna inte upp till en kollektiv intention i enlighet med invändningen ovan.

Den tredje positionen, och den starkaste, är *holistisk* i den meningen att den består av både ontologisk och begreppslig holism. Ett inflytelse-rikt exempel på denna syn är Margaret Gilberts teori om plurala subjekt (*plural subject theory*). Gilbert skiljer sig härmed från flera andra sociala ontologer genom att vara ontologisk holist: grupper existerar i sin egen rätt och är något utöver de individuella medlemmarna av gruppen. Vad är då ett pluralt subjekt, enligt Gilbert? Hennes svar är att: "för varje uppsättning av människor, P_1, \dots, P_n , och varje psykologisk egenskap A , så bildar P_1, \dots, P_n det plurala subjektet för A -ing om och endast om de gemensamt åtagit sig att A -ing som en enhet" (Gilbert 1996, s. 8, min övers.). Här finns således några nyckelbegrepp; "pluralt subjekt"; "som en enhet" (*as a body*), samt "gemensamt åtagande" (*joint commitment*). De två första kan förstås i termer av Gilberts ontologiska holism: grupper existerar i sin egen rätt och är något utöver de individuella medlemmarna av gruppen. Begreppet "gemensamt åtagande" ska förstås holistiskt: ett gemensamt åtagande kan inte reduceras till individuella åtaganden och ömsesidiga trosföreställningar. Begreppet "gemensamt åtagande" spelar alltså en fundamental roll i Gilberts teori, men hon avser inte att ge en analys av detta begrepp i form av nödvändiga och tillräckliga villkor. Däremot klargör hon bilden något genom att beskriva de komponenter som ingår när ett gemensamt åtagande frambringas. Ett gemensamt åtagande att skriva *Principia Mathematica* skapas exempelvis när var och en av de relevanta parterna (Russell och Whitehead) är villiga att dela skrivandet av *Principia Mathematica*, och denna vilja är ömsesidigt uttryckt och allmänt känd bland parterna.

Om vi nu återvänder till Searles teori om den sociala verkligheten placerar han sig i mellanpositionen. Han argumenterar för att kollektiv intentionaltitet inte kan reduceras till individuell intentionaltitet och ömsesidiga trosföreställningar. Ett visst kollektivt intentionalt tillstånd, såsom en "vi-intention" är även en *separat typ* av intention i den mening att det inte enbart är en intention med irreducibelt kollektivt *innehåll* – det vill säga att innehållet i mitt intentionala tillstånd refererar till vad vi har en intention att göra, såsom att jag har en intention att vi ska framföra ett musikstycke tillsammans – utan Searle menar i stället att de ingående individerna har en intention av formen: vi framför ett musikstycke tillsammans.

Det andra begreppet är *konstitutiva regler*, det vill säga, den typ av regler som gör nya aktiviteter möjliga och där aktiviteten delvis består i att handla i enlighet med de konstitutiva reglerna. Konstitutiva regler kan kontrasteras mot reglerande regler, den typ av regler som reglerar en aktivitet som dock är oberoende av reglerna i den meningen att aktiviteten kan existera utan reglerna. Det är exempelvis möjligt att köra bil från en plats till en annan utan att följa trafikreglerna, men det är inte möjligt att spela tennis utan att följa de flesta av de konstitutiva reglerna för tennis, i så fall hade du helt enkelt spelat ett annat spel. Searle menar att alla konstitutiva regler har samma underliggande logiska/begreppsliga form: "X räknas som Y i kontext C". Jag nämnde inledningsvis att institutionella fakta är sådana fakta som enbart kan existera inom ramen för en institution. En institution definieras som "ett system av konstitutiva regler" och har alltså denna underliggande form.

Det tredje begreppet, eller byggstenen, är vår *förmåga att tilldela olika föremål funktioner*, vilket är en egenskap hos vår intentionalitet. Searle skiljer mellan olika slags funktioner, och inom kategorin *agentiva funktioner*, som är funktioner som avser hur vi använder olika objekt, görs en distinktion mellan *fysiska funktioner* och *statusfunktioner*. Både vi och andra djur kan exempelvis använda ett fysiskt föremål som ett verktyg medan (förmodligen) enbart människor kan tilldela någon en så kallad statusfunktion. Till exempel att se på Lyndon B. Johnson både som en biologisk varelse och som USA:s president. Med andra ord, vi människor kan *symbolisera* eller *representera* något (en biologisk varelse) som någonting annat (USA:s president). För fysiska funktioner gäller att föremålet uppfyller sin funktion genom, eller i kraft av sin fysiska struktur. För statusfunktioner gäller däremot att den fysiska strukturen är *otillräcklig* för att föremålet i fråga ska kunna uppfylla sin funktion. I stället krävs det kollektiv intentionalitet med avseende på att föremålet har en viss status för att det ska kunna uppfylla sin funktion.

Relationen mellan de tre begreppen ska förstås på följande sätt: När det råder kollektiv acceptans av vissa konstitutiva regler, såsom regeln att "pappersbitar som ges ut av Sveriges Riksbank räknas som pengar", eller regeln att "den amerikanska medborgare som väljs av elektorerna räknas som USA:s president", så innebär det att nya institutionella fakta – det faktum att den här pappersbiten har ett värde av 100 kr – kan skapas inom ramen för denna konstitutiva regel. Det är på detta sätt påståendet att institutionella fakta enbart kan existera inom ramen för institutioner ska förstås. När vi *skapar* ett enskilt institutionellt faktum så innebär det att

den amerikanska medborgaren Lyndon B. Johnson (som representeras av X-termen) tilldelas en ny funktion, en statusfunktion (som representeras av Y-termen) att vara USA:s president, där denna funktion är något utöver de fysiska egenskaperna hos personen i fråga, i enlighet med den logiska formen för konstitutiva regler: "X räknas som Y i kontext C". Notera här att denna logiska form kan itereras: Statusfunktioner kan med andra ord staplas på varandra genom att den statusfunktion som representeras av Y-termen på en nivå, exempelvis den amerikanska medborgaren Lyndon B. Johnson, kan komma att representeras av X-termen på nästa nivå som i exemplet med presidentceremonin, där en person måste vara amerikansk medborgare för att kunna bli USA:s president.

Ett institutionellt faktum är alltså identiskt med den statusfunktion som tilldelas ett objekt eller en person (genom kollektiv intentionalitet) enligt formen för konstitutiva regler: "X räknas som Y i kontext C". "Räknas som" refererar till den kollektiva intentionaliteten. SF ska alltså förstås mot bakgrund av denna relation mellan de tre grundläggande begreppen. Det finns dock en oklarhet i Searles ursprungliga svar avseende *typ* av institutionellt faktum och *enskilda instanser* av denna typ. För att presidenter eller pengar som typer ska kunna existera behöver det råda kollektiv acceptans av de konstitutiva regler som gör presidentskap möjligt, och inom ramen för denna konstitutiva regel kan vi skapa nya enskilda instanser av denna typ, såsom det faktum att Lyndon B. Johnson var USA:s president.

Vad är då poängen med att tilldela föremål eller personer olika statusfunktioner? Svaret är konventionsbestämd makt. När vi tilldelar någon en statusfunktion medför detta konventionsbestämd makt, i form av nya rättigheter och skyldigheter. När personen, och andra, erkänner statusfunktionen och de rättigheter och skyldigheter denna medför ger detta, enligt Searle, upphov till "desire-independent reasons for actions" som i sin tur reglerar människors beteende och på så vis gör samhället möjligt.

De två huvudsakliga typerna av konventionsbestämd makt är positiv deontisk makt och negativ deontisk makt. Den förra består av rättigheter i olika former där den gemensamma nämnaren är att individen får förmågan att göra saker som hon annars inte skulle kunna ha gjort. Negativ deontisk makt innebär skyldigheter i olika former, där den gemensamma nämnaren är att individen blir tvungen att göra något hon annars inte skulle ha gjort, eller förhindrad att göra något som hon annars skulle ha gjort (Searle 1995, s. 100–101).

När vi tilldelar någon en statusfunktionen tilldelar vi alltså även

denna person deontisk makt. Detta representeras av formeln "Vi accepterar (S har makt (S gör A))" som Searle benämner "grundstrukturen" (1999, s. 118, 126). "Vi accepterar" refererar till kollektiv intentionalitet, "S" till en agent, exempelvis Lyndon B. Johnson, och "A" till en handling, exempelvis att lägga in sitt veto mot en ny lag. Den här formeln är alltså ett sätt att klargöra Y-statusfunktionens intentionala innehåll (Searle 1999, s. 126).

I inledningen nämndes att vissa sociala ontologer ser sina teorier som fundamentet för samhällsvetenskaperna, och Searle menar att han avtäckt en "samhällets princip" genom den logiska formen hos konstitutiva regler. Utgångspunkten är att mänskliga samhällen har en logisk eller begreppslig struktur eftersom våra attityder, som har propositionellt innehåll, delvis konstituerar den sociala verkligheten. Searle använder sig av en liknelse med naturvetenskaperna; precis som det finns ett fåtal underliggande principer bakom till synes vitt skilda fysiska fenomen så finns det någon eller några underliggande principer bakom till synes vitt skilda sociala fenomen:

Analogin med naturvetenskaperna är uppenbar. Det är en enorm skillnad i det fysiska utseendet hos en brasa och en rostig spade, men den underliggande principen i bägge fallen är exakt densamma: oxidering. Likaså finns det enorma skillnader mellan baseball-spel, räkningar på 20 dollar, och nationella val, men den underliggande logiska strukturen är densamma. (Searle 2006, s. 15–16, min övers.)

Hans tes är att den logiska formen hos konstitutiva regler, "X räknas som Y i kontext C", är en sådan princip. Även i Searles senaste bok om social ontologi (2010) upprepas idén att det finns en underliggande logisk struktur bakom den sociala verkligheten, även om den logiska struktur som här föreslås är en annan, som vi kommer att se. Titlarna på Searles båda verk i social ontologi tyder på ett större omfång av undersökningen (den sociala verkligheten) än vad som är det huvudsakliga analysobjektet (institutionella fakta). Men samtidigt indikerar synen på teorin som fundamentet för samhällsvetenskaperna att den behöver kunna hantera fler dimensioner av den sociala verkligheten än enbart institutionella fakta.

2. KRITIK: TEORIN HAR BEGRÄNSAD FÖRKLARINGSKRAFT

Jag anser att en bidragande orsak till teorins genomslag är att den genom ett begränsat antal fundamentala kategorier eller byggstenar till

synes förmår att förklara mycket, det vill säga, har stor förklaringskraft. Searle argumenterar för att det krävs tre och endast tre begrepp – kollektiv intentionalitet, konstitutiva regler, förmåga att tilldela föremål funktioner – för att förklara institutionella faktas existens och natur. Tillsammans utgör dessa tre begrepp de nödvändiga och tillräckliga villkoren för att förklara vad ett institutionellt faktum är. Men stämmer det att teorin har stor förklaringskraft?

Tidig kritik av teorin innebär att den varken förmår hantera abstrakta sociala objekt eller opaka typer av sociala fakta, samt att hedersbetygande statusfunktioner visar på att det kan finnas status utan funktion. Detta strider mot Searles svar på huvudfrågan – vad är ett institutionellt faktum? – medan existensen av abstrakta sociala objekt och opaka typer av sociala fakta ifrågasätter teorins förklaringskraft. Implikationen av dessa tre invändningar, om de är korrekta, är att både SF och SP är falska.

Den första invändningen innebär att Searles teori inte förmår att fånga abstrakta sociala objekt. Barry Smith benämner detta som problemet med fristående Y-termer (*free-standing Y-terms*) och Amie Thomasson som problemet med abstrakta sociala objekt (Smith 2003, Thomasson 2003). Både Smith och Thomasson ger exempel på institutionella fakta som inte kan analyseras på det sätt som Searle föreslår; att ett fysiskt objekt eller en person tilldelas en ny statusfunktion i enlighet med formen för konstitutiva regler. Smith argumenterar för att exempelvis elektroniska pengar inte kan fångas av denna formel och Thomasson argumenterar för att teorin inte kan hantera abstrakta sociala objekt såsom den amerikanska författningen eller företag, förstätt som objekt som är "abstrakta i meningen att de inte kan identifieras med något visst partikulärt materiellt objekt" (Thomasson, 2003, s. 273, min övers.). Den amerikanska författningen är ju inte identisk med det historiska dokument som det blev nedtecknat på. Det finns helt enkelt delar av den institutionella verkligheten som inte kan fångas av Searles tes, enligt Smith och Thomasson.

Bakgrunden till att teorin verkar ha svårt att hantera abstrakta sociala objekt är den tidigare nämnda byggstenen "tilldelande av funktion". Det finns nämligen ett relaterat antagande i Searles teori som ger upphov till detta problem, och som även har att göra med teorins enkelhet. Antagandet innebär att vi inte behöver anta existensen av några nya sociala objekt för att kunna uttrycka sanna påståenden om den sociala och institutionella verkligheten. I stället räcker det med en ny beskrivningsnivå i den meningen att vi tilldelar ett redan existerande fysiskt objekt en statusfunktion:

Sådana materiella föremål som ingår i den institutionella verkligheten, till exempel pappersbitar, är föremål som vilka som helst andra, men i och med att statusfunktioner läggs på dessa föremål så skapas en beskrivningsnivå för föremålet, på vilken det är ett institutionellt föremål, till exempel en tjugodollarsedel. Föremålet har inte förändrats; det är snarare så att en ny status tillsammans med en beledsagande funktion har tilldelats ett gammalt föremål... (Searle 1999, s. 71)

Men abstrakta sociala objekt kan inte förstås på detta sätt eftersom de inte är fysiska objekt som enbart tilldelas en ny statusfunktion enligt formen hos konstitutiva regler. Thomasson illustrerar denna poäng genom exemplet att den amerikanska författningen (som representeras av Y-termen) fortfarande skulle existera även om det historiska dokumentet brann upp (som representeras av X-termen). Det verkar alltså som att det svar Searle ger gäller för vissa institutionella fakta men inte alla, vilket innebär att teorins förklaringskraft är begränsad. Det här är ett centralt motexempel då stora delar av den sociala verkligheten är abstrakt. Denna invändning har också haft stor inverkan på den ursprungliga teorin då Searle i sin andra och nya bok om den sociala verkligheten *Making the Social World* omformulerar sin teori delvis på basis av denna invändning. Han medger att hans ursprungliga teori med dess underliggande princip: "X räknas som Y i kontext C" kan hantera de fall som innebär att vi faktiskt tilldelar ett objekt eller en person en statusfunktion, men att detta inte fungerar för de så kallade fristående Y-termerna, eller vad både Smith och Thomasson benämner abstrakta sociala objekt. Den nya föreslagna principen i detta verk är vad han benämner en "*Status Function Declaration*" vars underliggande logiska form är: "Vi (eller jag) gör genom en Deklaration så att det är fallet att en Y statusfunktion existerar i C" (2010, s. 101, min övers.). Denna logiska form innebär inte att vi måste tilldela en viss person eller ett fysiskt objekt en statusfunktion, det vill säga, det fysiska objekt som representerades av X-termen i den ursprungliga formeln har tagits bort. Searle erkänner alltså existensen av fristående Y-termer. Relationen mellan det här nya förslaget till samhällets princip och den ursprungliga är att den senare nu ses som en specifik variant av denna nya och generella form.

Den andra invändningen innebär att teorin inte kan göra reda för opaka typer av sociala fakta, förstått som typer av sociala fakta som medlemmar av samhället inte känner till, samtidigt som dessa är centrala inom samhällsvetenskapen och för att förstå samhället. Thomasson

skiljer mellan epistemiska och begreppsliga opaka typer av sociala fakta där de förra förstås som typer av sociala fakta som kan existera även om ingen tror att de existerar och de senare förstås som en viss typ av sociala fakta som kan existera utan att någon har några trosföreställningar om dessa överhuvudtaget. Thomasson skriver:

Men idén att alla sociala begrepp är självrefererande innebär att det inte kan finnas sociala fakta av något slag vars existens medlemmarna i samhället inte känner till – för om det finns sociala fakta av en viss typ F, så måste människor acceptera att vissa saker (eller typer av saker) är F (och, eftersom deras kollektiva acceptans gör det så, måste de kollektivt ha rätt om vad för sorts saker eller typer av saker som är F). Men detta begränsar på ett betydelsefullt sätt den roll samhällsvetenskaperna kan spela i att expandera den mänskliga kunskapen – många av de största upptäckterna i samhällsvetenskaperna är saker såsom ekonomiska cykler, klass-system och maktstrukturer, som kan existera även om ingen tror att någonting av detta slag existerar, eller om ingen hyser det relevanta begreppet alls eller har några tidigare föreställningar om någonting av detta slag. (2003, s. 275–76, min övers.)

Precis som Thomasson poängterar ovan vilar Searles teori på ett antagande om att de begrepp som refererar till sociala fakta är självrefererande:

De begrepp som benämner sociala fakta tycks ha en speciell sorts självreferentialitet ... för att begreppet "pengar" skall vara tillämpligt på det jag har i fickan, måste det vara det slags ting som människor tror vara pengar ... Logiskt talat implicerar påståendet "En viss substans, x, är pengar" en obestämd inklusiv disjunktion av formen "x används som pengar eller x betraktas som pengar eller x tros vara pengar, etc." (Searle 1999, s. 45–46)

Detta relaterar till ett ofta upprepat påstående i *The Construction of Social Reality*: när det gäller den sociala verkligheten så föregår vad som *verkar vara* fallet det som *är* fallet: "för varje iakttagarrelativ egenskap F gäller: *att synas vara F* föregår logiskt *att vara F*, eftersom – rätt förstått – att synas vara F är ett nödvändigt villkor för att vara F" (Searle 1999, s. 27).

Men, menar Thomasson, det är detta antagande som leder till att teorin inte kan göra reda för opaka typer av sociala fakta eftersom de karaktäriseras av att medlemmarna i samhället inte känner till dem.

För dessa typer av fakta gäller således inte att det att verka vara F logiskt föregår att vara F. Mer precis, det är falskt att det att synas vara F är ett nödvändigt villkor för att vara F. Och de begrepp som refererar till dessa typer av sociala fakta är inte självrefererande. Om Thomassons invändning håller, har det minst två viktiga implikationer för Searles teori. Dels har den begränsad förklaringskraft, då den inte kan göra reda för dessa typer av sociala fakta och dels förlorar den relevans som fundament för samhällsvetenskapen, då denna typ av fenomen är högst relevanta inom samhällsvetenskapen.

Det här är en invändning mot SP men inte mot SF. Ett möjligt svar är således att teorin enbart avser att analysera institutionella fakta, vilket innebär att förmågan eller oförmågan att göra reda för opaka typer av sociala fakta är ovidkommande. Detta svar innebär dock att antagandet ovan behöver försvagas och omformuleras i linje med: För varje institutionellt faktum I gäller att det att synas vara I är ett nödvändigt villkor för att vara I. Svaret innebär även att teorins omfång begränsas till en viss undergrupp av sociala fakta, nämligen institutionella. Detta är dock problematiskt mot bakgrund av idén att detta är fundamentet för samhällsvetenskaperna, liksom att Searle argumenterar för SP. Det skulle innebära att formeln för konstitutiva regler är *en* princip men att det krävs ytterligare princip(er) för att hantera opaka typer av sociala fakta.

En möjlig utväg är att försöka visa att de typer av sociala fakta som Thomasson sätter fingret på är "andra ordningens-fenomen" eller makro-fenomen, som går att reducera till en viss summa av institutionella fakta och människors trosföreställningar och attityder, eller mikrofenomen. Jag har argumenterat för detta svar i min *Power and Social Ontology* (2007). Min föreslagna lösning, innebär att först göra en distinktion mellan *makrofenomen* och *mikrofenomen* där de förra förstås som komplexa aggregat av de senare. Därefter argumenterar jag för att vi kan förstå opaka typer av sociala fakta, såsom det faktum att det föreligger inflation, eller det faktum att ekonomin befinner sig i en recession, som makrofenomen som kan *reduceras* till en viss summa av institutionella fakta och intentionala tillstånd, det vill säga, mikrofenomen. Det är rimligt att tänka sig att inflation utgör ett makrofenomen i förhållande till pengar eftersom inflation inte kan existera utan att det finns pengar medan pengar kan existera utan att det finns inflation. Med reduktion av makrofenomen till mikrofenomen avser jag följande: påståenden om makrofenomen kan vara bokstavligt sanna men sanningsgöraren är en

uppsättning fakta på mikronivån. Denna position skiljer sig både från eliminativism, som innebär att påståenden om makrofenomen alltid är bokstavligt falska men de kan trots allt vara ett hjälpsamt påfund för att prata om den sociala verkligheten, och från irreduktionism, som innebär att påståenden om makrofenomen kan vara bokstavligt sanna och sanningsgöraren är *sui generis* fakta av det slag som påståendet handlar om, det vill säga, makrofenomenen. (För en beskrivning och diskussion av detta svar, se Thomasson 2003; Andersson 2007; Searle 2010.)

Den tredje invändningen, som Searle själv tar upp och diskuterar i båda sina verk om den sociala verkligheten, innebär att det finns vissa slags institutionella fakta – såsom det faktum att en viss person är hedersdoktor vid ett universitet, eller att en viss person var riddare, eller att en viss person är skönhetsdrottning – som utgör motexempel mot SF. Problemet med dessa hedersbetygande statusfunktioner är att de är en status utan någon funktion, eller en status som inte har en funktion som medför deontisk makt. Men det faktum att en viss person *p* är hedersdoktor vid Stockholms universitet är intuitivt ett institutionellt faktum, men det är inte en statusfunktion i strikt mening eftersom de här personerna blir tilldelade en status men inte en funktion, det vill säga, det kommer ingen deontisk makt med dessa positioner. Implikationen är att klassen av institutionella fakta inte är identisk med klassen av statusfunktioner. SF är alltså falsk. Invändningen har också andra konsekvenser. "Grundstrukturen" är inte tillämpbar med avseende på hedersbetygande statusfunktioner, eftersom personen ifråga blir tilldelad en status men ingen deontisk makt.

Ett möjligt svar är att hävda att detta inte är ett institutionellt faktum i Searles mening, eftersom det är fråga om en status utan någon funktion och denna status därför inte heller medför någon deontisk makt. Men detta ter sig problematiskt eftersom vi helt enkelt definierar bort ett motexempel. Ett annat möjligt svar är att mena att även det faktum att en viss person är hedersdoktor vid Stockholms universitet är ett institutionellt faktum, och därmed ett motexempel mot SF, men att det är ett begränsat fall. Skönhetsdrottningar och hedersdoktorer är trots allt inte särskilt relevanta i vår sociala verklighet. Textpassager i den första boken tyder på att Searle stundtals anammat detta svar. När han diskuterar formeln för konventionsbestämd makt säger han att denna gäller för en stor klass av fall, med undantag för hedersbetygande statusfunktioner som i stället ska ses som ett gränsfall av de deontiska (Searle 1999, s. 117, 123–24). Men detta svar är problematiskt då det innebär att SF är falsk. I sin nya teori

återkommer han med ett nytt svar; även hedersbetygande statusfunktioner är statusfunktioner och medför deontisk makt eftersom att vara exempelvis hedersdoktor innebär en rättighet att bli behandlad med respekt. Detta svar innebär att identiteten mellan klassen av institutionella fakta och klassen av existerande statusfunktioner kan bevaras liksom att "grundstrukturen" även är tillämpbar på hedersbetygande statusfunktioner. Men det försvagar den ursprungliga betydelsen av rättighet och skyldighet avsevärt, vilket ter sig problematiskt mot bakgrund av att deontisk makt är ett centralt begrepp i teorin och fyller en viktig roll genom att förklara hur erkännandet av statusfunktioner reglerar vårt beteende, genom att ge upphov till "desire-independent reasons for action", och därmed gör samhället möjligt. Och frågan är också om denna försvagade innebörd är tillräcklig för att *reglera vårt beteende*? Det finns trots allt en avgörande skillnad mellan att exempelvis vara medborgare eller polis vs. att vara hedersdoktor, inte minst i de sanktioner som drabbar den person som inte uppfyller de skyldigheter man har gentemot en polis respektive en hedersdoktor.

3. DE PARADIGMATISKA FALLEN: SEDLAR, COCKTAILPARTYN, OCH PRESIDENTER

Jag anser att det finns en gemensam nämnare bakom dessa tre invändningar, nämligen vad som har setts som exempel på paradigmatiska sociala fenomen inom fältet social ontologi. Vad som ses som de paradigmatiska fenomenen påverkar vårt teoretiserande i stor utsträckning. Den tidiga debatten präglades av enkla exempel på sociala fenomen, vilket är förståeligt då vi behöver börja med enkla fall för att förstå de mer komplexa. Men dessa exempel var också *ensidiga* i den mening att de handlade om *avsiktliga fenomen* som delvis var *direkt beroende av kollektiv intentionalitet* för att existera (pengar som pappersvaluta, eller att en viss person är president). En central fråga i debatten om kollektiv intentionalitet som nämndes tidigare är hur agenter kan dela en intention. Mot bakgrund av denna fråga är icke-hierarkiska exempel passande. Och vanligt förekommande exempel i denna debatt är just icke-hierarkiska exempel, såsom att gå på en promenad, putta igång en bil som fått motorstopp, eller måla ett hus eller bära möbler tillsammans.

Men att utgå ifrån dessa exempel har skymt sikten. En geografisk metafor kan vara på sin plats. Den tidiga debatten tog en kontinent, säg Amerika, för hela världen och utgick ifrån denna i sina analyser. Men

efterhand som andra kontinenter upptäcktes, såsom abstrakta sociala objekt och andra-ordningens sociala fenomen, tydliggjordes problem med att generalisera analysen från de enkla ensidiga exemplen till exempel av andra slag liksom till mer komplexa fall. Om vi exempelvis skiftar fokus från en amerikansk medborgare som blir president till effekten av presidentens beslut (exempelvis en social struktur eller en ekonomisk recession), liksom från ett avsiktligt tilldelande av en viss typ av transparent makt, nämligen deontisk, till icke-avsiktliga fenomen, exempelvis opaka typer av sociala fakta, så framträder andra landområden. Också detta är centrala aspekter av den sociala verkligheten som teorier behöver kunna göra reda för. Men det finns alltså svårigheter för Searles ursprungliga teori att göra detta då den vilar på bland annat följande tre antaganden. För det första, självreferentialitet hos de begrepp som refererar till sociala fakta. För det andra, att "för varje iakttagarrelativ egenskap F gäller: *att synas vara F föregår logiskt att vara F* , eftersom – rätt förstått – att synas vara F är ett nödvändigt villkor för att vara F " (Searle 1999, s. 27). Och för det tredje, att inga nya sociala objekt behöver antas existera, utan det är tillräckligt med en ny beskrivningsnivå för att vi ska kunna fälla sanna omdömen om vår institutionella verklighet.

Att se dessa avsiktliga fenomen som de paradigmatiska sociala fenomenen liksom att frekvent använda sig av icke-hierarkiska exempel tyder på ett implicit antagande av samhället och sociala fenomen som bygger på konsensus snarare än ifrågasättande och konflikt. Tänk tillbaka på de fall som används för att illustrera kollektiv intentionalitet – det är allt från cocktail-partyn till promenader och att spela i en symfoniorkester tillsammans, snarare än rättegångar och militära konflikter.

4. ANDRA PARADIGMATISKA SOCIALA FENOMEN: "THE ONTOLOGY OF GENDER"

Det finns andra filosofer inom fältet som inte delar konsensus-bilden av samhället och tar helt andra sociala fenomen som paradigmatiska. Sally Haslanger och Katharine Jenkins är två exempel på detta. Deras undersökningsobjekt är "the ontology of gender and race" och de utgår båda ifrån en "constructionist realist view: gender is a real kind that is socially constructed" (Haslanger 2012, Jenkins 2016). Med "verklig" (*real*) avses att vi kan ha sanna trosföreställningar om gender, men att dessa trosföreställningar inte refererar till en biologisk sort, utan i stället till en social sort. Haslangers definition av vad det innebär att vara kvinna

eller man är den mest inflytelserika och omdebatterade. Bakgrunden till denna analys är att hon vill föreslå en definition som är *användbar* för vissa feministiska syften såsom att kunna identifiera ojämlikhet baserad på "gender", samtidigt som den tar hänsyn till att förtryck är intersektionellt och ser på kvinnor som agenter. Definitionens primära syfte är alltså inte att fånga det rådande språkbruket av "kvinna" eller "man" utan snarare fylla en teoretisk roll.

S fungerar som en kvinna i kontext C om och endast om

- (i) S observeras eller förmodas i C ha vissa kroppsliga egenskaper som förutsätts vara ett bevis på en kvinnas biologiska roll i reproduktionen;
- (ii) att S har dessa egenskaper markerar S, inom ramen för en bakgrundsideoologi i C, som någon som bör inneha vissa typer av sociala positioner som i själva verket är underordnade (och på så vis motiverar och rättfärdigar att S innehar en sådan position); och
- (iii) det faktum att S uppfyller (i) och (ii) spelar en roll i S:s systematiska underordning i C, det vill säga, S:s sociala position i C är förtryckande enligt någon dimension, och att S uppfyller (i) och (ii) spelar en roll i denna dimension av underordning. (Haslanger 2000, s. 42–43, min övers.)

"Kvinna" definieras alltså i termer av att tillhöra en *social klass* som är *systematiskt underordnad* enligt någon dimension. Det är alltså frågan om en position i en *hierarkisk* social struktur, samt frågan om en social snarare än en biologisk sort. Haslangers definition visar alltså på en utgångspunkt och syn på sociala fenomen, där makt och hierarkier, liksom icke-avsiktliga och opaka sociala fenomen intar en central plats. Här är utgångspunkten inte konsensus utan en mer konfliktfylld syn på samhället. Detsamma gäller för Jenkins *Ontic Injustice* (2016) där hon utgår ifrån Searles ursprungliga teori om den sociala verkligheten men gör vissa förändringar av den för att bland annat argumentera för att den statusfunktion som kännetecknar att vara kvinna är att ha mindre konventionsbestämd makt än män.

Mot bakgrund av Haslangers och Jenkins fokus på "gender" återvänder jag nu till invändningen om hedersbetygande statusfunktioner. Denna invändning har setts som perifer i förhållande till de andra två invändningarna, men jag menar att även denna invändning förtjänar en central plats i debatten. Om vi skiftar från exempel som rör skönhetsdrottningar, riddare, och hedersdoktorer till vad det innebär att vara kvinna eller man i en viss kontext, eller att ha en viss klassbakgrund, så kommer vi att se att dessa exempel pekar på en annan sorts

funktioner kopplade till våra sociala roller, där funktionen ska förstås på ett annat sätt än att den medför positiv eller negativ deontisk makt. Och att även detta slags funktioner är en viktig dimension av den sociala verkligheten.

I boken *Att bli respektabel* analyserar sociologen Beverley Skeggs hur bland annat klasstillhörighet konstrueras, genom att genomföra omfattande djupintervjuer med brittiska arbetarklasskvinnor som är hemmafruar. En av intervjupersonerna berättar om ett besök i sitt hem av en hälsovårdsinspektör och uttrycker följande:

Du vet de bedömer en och de frågar en alla möjliga indirekta frågor som om man var för dum för att fatta vart de vill komma, och hela tiden vet man att de tänker "hon är fattig, hon är inget bra, hon kan inte uppfostra sina barn ordentligt", och vad man än gör så vet de vad man går för. I deras ögon duger man aldrig, man når aldrig upp till deras standard. (Skeggs 1999, s. 12)

Det här citatet pekar på en annan aspekt av att vara kvinna och att tillhöra en viss klass än vad som kan uttryckas enbart i termer av deontisk normativitet och deontisk makt. Det kan visserligen vara så att vi kan göra reda för *en* central dimension av att vara hemmafru som tillhör arbetarklassen i termer av rättigheter och skyldigheter, exempelvis nämner intervjupersonen *att vara fattig*, vilket bland annat kan förstås i termer av relativt begränsad tillgång till pengar (positiv deontisk makt). Men intervjupersonen nämner också att *inte vara bra* och att aldrig kunna nå upp till en viss *standard*.

Betänk att vissa funktioner definieras i termer av ett ändamål eller ett syfte, snarare än i termer av rättigheter och skyldigheter. Vi tillskriver exempelvis redskap ett syfte eller *telos*, vilket gör det meningsfullt att tala om bra eller dåliga redskap. Syftet med en kniv är att skära saker, och den ideala kniven är mycket vass och skär igenom nästan allt. Det finns faktiska knivar som mer eller mindre uppfyller detta syfte och vi talar således om bra och dåliga knivar. Vi talar även om bra och dåliga hemmafruar eller äkta män, och om bra och dåliga kvinnor och män mätt mot ett sådant ideal (som skiftar beroende på kontext). Den normativitet som följer av existensen av en sådan standard benämner jag teleologisk normativitet.

Vissa dimensioner av den sociala rollen att vara kvinna eller man, eller i detta exempel att vara hemmafru, innebär att vi tillskrivs ett sådant syfte eller *telos*. Rollen utgörs med andra ord inte enbart av

konstitutiva regler som specificerar vilka rättigheter och skyldigheter vi har, men också av ett ideal: vad som räknas som att ha uppfyllt detta syfte och vad som räknas som att ha lyckats som kvinna eller man mäts mot ett sådant ideal, ett ideal som vi själva (stundtals) och andra mäter oss mot. Den sociala verkligheten består med andra ord också av ideal, som vi själva (stundtals) vill leva upp till men åtminstone förhåller oss till, och som andra förväntar oss att vi ska leva upp till. Skeggs nämner exempelvis att hemmafruidealet bland annat består i att visa upp ett oklanderligt rent hem, respektabla kläder och att ha ett vårdat språk, samt att visa omvårdnad om andra. Att vara ovillig, eller inte klara av att göra detta, ses då som att kvinnan faller till korta mätt utifrån denna ideala standard, hon ses helt enkelt som "substandard" eller undermålig. Den sociala verkligheten består med andra ord också av ideal, som vi själva vill leva upp till, och som andra förväntar oss att vi ska leva upp till. Detta exempel pekar således mot en annan dimension av att vara kvinna, eller mer specifikt hemmafru, där funktionen kan förstås i termer av ett syfte eller telos. När agenter erkänner dessa ideal ger det dem även skäl att handla i enlighet med dessa ideal. Vi kan alltså tala om både deontisk normativitet (som ger agenter skäl att handla när de erkänner statusfunktioner i Searles mening) och teleologisk normativitet (som ger agenter skäl att handla när de erkänner ett ideal i förhållande till en social roll).

Mer generellt handlar deontisk normativitet om vad vi kan kräva av varandra medan teleologisk normativitet handlar om ideal som vi försöker leva upp till och som andra förväntar sig att vi ska leva upp till. Och båda ger upphov till skäl att handla. Utan denna kategori av teleologisk normativitet skulle vi missa centrala aspekter av den sociala verkligheten och inte kunna redogöra för hur skäl baserade på institutionella rättigheter och skyldigheter kan hamna i konflikt med skäl baserade på ideal, liksom även förstärka varandra. Hur väl någon ses som att uppfylla ett ideal kan i sin tur nämligen påverka personens deontiska makt. Om kvinnan i exemplet ses som en bra hemmafru, det vill säga uppfyller idealet, när hälsovårdsinspektören gör sitt besök så kan vi föreställa oss att hon får behålla sina rättigheter som barnens vårdnadshavare. Men om hon däremot ses som en dålig hemmafru, det vill säga att hon inte uppfyller denna standard, eller med andra ord ses som undermålig, så kan hon förlora sin deontiska makt som barnens vårdnadshavare.

5. AVSLUTNING: UTVIDGNING AV DET TEORETISKA LANDSKAPET

Utifrån kritiken av Searles ursprungliga teori om institutionella fakta, liksom annan påverkan, har fältets teoretiska landskap utvidgats märkbart. Ett exempel på en sådan expansion är från "första-ordningens" till "andra-ordningens sociala fenomen", eller från sociala fakta som *direkt konstitueras av kollektiv intentionalitet* till sociala fakta som *indirekt konstitueras av kollektiv intentionalitet*. Eller från det institutionella faktum att Lyndon B. Johnson var USA:s president till de effekter (avsedda och oavsedda) hans policyförslag fick. Invändningen om opaka typer av sociala fakta satte fingret på detta.

En relaterad expansion är ett ökat intresse för makt, hierarkiska relationer och sociala strukturer. Detta hänger samman med den metodologiska poängen jag gjorde, att de fall som har setts som *paradigmatiska* har begränsat fältet i vissa viktiga avseenden. När fokus skiftas från presidenter och sedlar till våra sociala roller som kvinna och man, eller vår klasstillhörighet, kommer andra fenomen i förgrunden.

En tredje expansion är att sociala ontologer alltmer intresserar sig för *olika slags normativitet* i den sociala verkligheten, såsom deontisk och teleologisk, men även vad många föreställer sig är en starkare form av normativitet: det moraliska "börat". Exempelvis används teorin om statusfunktioner för att analysera mänskliga rättigheter, vilket innebär att fokus skiftat från enbart institutionella rättigheter och skyldigheter till moraliska rättigheter och skyldigheter (Searle 2010). Och som tidigare nämnts bygger debatten om kollektivt ansvar på analyserna av kollektiv handling. Det sker alltså även en expansion från den sociala verkligheten till den moraliska verkligheten.

LITTERATUR

- Andersson (numera Burman), Åsa. 2007. *Power and Social Ontology* Malmö: Bokbox Publications.
- Bratman, Michael E. 1999. "I Intend That We J". I *Faces of Intention: Selected Essays on Intention and Agency*, s. 142–61. Cambridge: Cambridge University Press.
- D'Andrade, Roy. 2006. "Commentary on Searle's 'Social Ontology: Some Basic Principles'". *Anthropological Theory* 6, nr 1, s. 30–39.
- de Soto, Hernando. 2008. "What I Do and How Philosophy has Helped Me". I *The Mystery of Capital and the Construction of Social Reality*, utg. Barry Smith, David M. Mark och Isaac Ehrlich, s. 1–19. Chicago: Open Court.

- Gilbert, Margaret. 1989. *On Social Facts*. London: Routledge.
- . 1990. "Walking Together: A Paradigmatic Social Phenomenon". *Midwest Studies in Philosophy* 15, s. 1–14.
- . 1996. *Living Together: Rationality, Sociality, and Obligation*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Haslanger, Sally. 2000. "Gender and Race: (What) Are They? (What) Do We Want Them To Be?". *Nôus* 34, nr 1, s. 31–55.
- . 2012. *Resisting Reality: Social Construction and Social Critique*. Oxford University Press.
- Jenkins, Katharine. 2016. *Ontic Injustice*. Dissertation. University of Sheffield.
- Kutz, Christopher. 2000. "Acting Together". *Philosophy and Phenomenological Research* 61, nr 1, s. 1–31.
- Petersson, Björn. 2007. "Collectivity and Circularity". *The Journal of Philosophy* 104.
- Searle, John. R. 1969. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*, New York: Cambridge University Press.
- . 1983. *Intentionality: An Essay in the Philosophy of Mind*. New York: Cambridge University Press.
- . 1995. *The Construction of Social Reality*. New York: The Free Press.
- . 1999. *Konstruktionen av den sociala verkligheten*. Övers. Staffan Ahlin. Göteborg: Daidalos.
- . 2001. *Rationality in Action*. Cambridge: MIT Press.
- . 2002. "Collective Intentions and Actions". I *Consciousness and Language*, Cambridge University Press.
- . 2006. "Social Ontology: Some Basic Principles". *Anthropological Theory* 6, nr 1, s. 12–29.
- . 2010. *Making the Social World: The Structure of Human Civilisation*. New York: Oxford University Press.
- Skeggs, Beverley. 1999. *Att bli respektabel*. Övers. Annika Persson. Göteborg: Daidalos.
- Smith, Barry och John R. Searle. 2003. "The Construction of Social Reality: An Exchange". *The American Journal of Economics and Sociology* 62, nr 1, s. 285–309.
- Thomasson, Amie. 2003. "Foundations for a Social Ontology". *ProtoSociology* 18/19, s. 269–90.